

SKAMLIGT: andrafiering och stereotypisering i populärkulturen

En kvalitativ innehållsanalys om hur muslimer framställs i säsong 4 av SKAM.

Av: Munira Ahmed

Handledare: Maximilian Broberg
Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
C-opsats 15 hp
Religionsvetenskap III | Hösttermin 2021
Ämneslärarutbildningen, inriktning mot gymnasieskolan

Abstract

SHAMEFUL: us and them & stereotyping in popular culture

A qualitative content analysis of how Muslims are portrayed in season 4 of *SKAM*.

By: Munira Ahmed, HT21

The purpose of this study is to identify and problematize how Islam is portrayed in the popular culture television series *SKAM*. This essay will show the analysis of images of Islam and Muslims in *SKAM* and how the process of us-and-them society are shaped, and the study hopes to illustrate popular culture as a source of information for religion. To fulfill the purpose and questions of the essay, this study will use a postcolonial theory and a semiotic method.

The questions at issue:

- How are Islam and Muslims portrayed in season 4 of *SKAM*?
- How can the images of Islam and Muslims that appear in the Tv series *SKAM* be understood and analyzed through a postcolonial theory?

The methods used in this essay were Roland Barthes methods of semiotics which is based on analyzing images, advertising, film, or other communicative situations that can be perceived or create meaning through the signs of spoken and written language. These signs can be analyzed on two levels which are known as connotations and denotations. The theory used in this essay was postcolonialism. Postcolonial theory is the study of how the power over different groups is maintained by creating a hierarchical order and separation through social and cultural notions. These social and cultural notions create stereotypes and designations that survive today e.g., laziness, violence, greed, and primitivism. This essay is analyzed using postcolonial theories such as Edward Said's Orientalism, which is founded in the idea that a non-western culture i.e., the Orient is pushed aside and portrayed as stereotypical, alien, different, or inferior due to prejudices presented in society.

The analysis of this essay shows, with the help of the theoretical perspective, that the question of whether "*SKAM* contributes or counteracts to the othering of Muslims in Nordic society?" does create a separation between the Nordic us and the Muslim them in society. This leads to the othering of Muslims in society.

Key words: Popular culture, postcolonialism, Islam, children & *SKAM*

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte & frågeställning.....	5
2. Bakgrund	5
2.1 Religion och populärkultur.....	6
2.1.1 Vad är populärkultur?	6
2.1.2 Samspelet mellan religion och populärkultur	6
2.2 SKAM	7
2.3 Sammanfattning av SKAM säsong 4.....	9
2.4 Islamofobi	10
3. Tidigare forskning	11
3.1 Religion och media.....	11
3.2 Muslimsk religiositet i Norge	13
4. Teoretiskt ramverk	14
4.1 Postkolonial teori.....	14
4.2 Orientalism	14
4.3 Den andre	15
4.4 Teorirefleksion	16
4.5 Användning av teoriperspektiv	17
5. Metod och material	17
5.1 Material	17
5.2 Metod	18
5.3 Metodkritik	19
6. Resultat	20
6.1 Islam, muslimer och det sekulära nordiska samhället.....	20
6.2 Islam, muslimer och relationer	25
6.3 Islam, muslimer och fördomar.....	26
7. Analys	29
8. Diskussion och sammanfattning	35
8.1 Diskussion	35
8.2 Sammanfattning	39

Inledning

Dagligen kommer vi i kontakt med olika medier såsom internet, sociala medier, tidningar, tv, böcker och film m.m. Genom dessa olika medier strömmar det miljontals information och budskap som vi blir förmedlade, och många barn och unga får lätt tag på denna information. Populärkultur är ett sådant medium som är gemensamt för alla barn och unga dvs. att alla lyssnar på musik, läser böcker, kollar på tv-serier eller filmer osv.¹ Populärkultur är även någonting som förbisågs av lärare som irrelevant, speciellt i förritiden. Detta kanske beror på att populärkultur oftast har ett snabbt tempo som alltid förändras och kan vara svårt att hänga med för de flesta lärare². Media är den största informationsförmedlaren när det kommer till religion i Sverige.³ Det är mycket troligare att de flesta unga lär sig om religion från populärkulturen än att de lär sig om religion från en moské eller i en kyrka, och därför är det som framtida religionslärare viktigt att ha kunskap om vart eleverna får sin kunskap och information om religion ifrån⁴.

Lärare behöver därför fördjupa sig i den populärkultur som eleverna tar del av, det är precis lika viktigt för mig att alltid kunna relatera till elevernas verklighet och om deras verklighet är att allt de vet om bl.a. Islam är från kalifat eller att muslimer alltid är terrorister i tv-spel, måste undervisningen ta tag på detta. Annars kan detta eventuellt leda till en ökad intolerans, diskriminering och fördomar kring andra människor och religioner. Lärare och elever skall alltså lära sig och få kunskap om religion utan att hamna i ett monokulturellt tänkande och perspektiv.

Detta är ett väldigt intressant ämnesområde eftersom det finns många ungdomar som formar sina identiteter och livstolkningar på populärkultur snarare än religiösa traditioner⁵, därför är det viktigt för framtida religionskunskapslärare att ha kunskap om vilka olika källor om religion som eleverna har/får. Religionslärare kan även "öppet redovisa och tillsammans med eleverna

¹ Tomas Axelson, "Rörliga bilder, självreflektion och moralisk mening", i Barn i religionernas värld, red. Jenny Berglund & Gunilla Gunner, 1 uppl. (Stockholm: Liber. 2011), s.193–194

² Maria, Lannvik Duregård. 2007. Populärkulturen är gemensam för alla barn – men förbises ofta av lärarna. Lärarnastidning. 9 Maj. <https://www.lararen.se/nyheter/annat/popularkulturen-ar-gemensam-for-alla-barn--men-forbises-ofta-av-lararna> [Hämtad: 24/12–2021]

³ Mia Lövhelm, "Ungas religiositet: tidigare forskning och nya frågor", i Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv. Mia Lövhelm & Jonas Bromander, (Borås: Artos & Norma bokförlag, 2012) s. 113

⁴ Lövhelm & Bromander, 2012, s. 113

⁵ Tomas Axelson, "Rörliga bilder, självreflektion och moralisk mening", i Barn i religionernas värld, red. Jenny Berglund & Gunilla Gunner, 1 uppl. (Stockholm: Liber. 2011), s.198

analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa”⁶ De kan ex. använda sig av SKAM för att diskutera och problematisera hur karaktärerna förhåller sig till religion samtidigt som de utvecklar förmågan att “analysera religioner och livsåskådningar utifrån olika tolkningar och perspektiv”⁷ samt får “kunskaper om människors identitet i relation till religioner och livsåskådningar”⁸.

Syfte & frågeställning

Denna uppsats ska genom en analys av bilder av Islam och muslimer i tv-serien *SKAM* fokusera på hur processer av andrafiering gestaltas och hoppas bidra till att belysa populärkultur som informationskälla för religion. Syftet med studien är att identifiera och problematisera hur Islam framställs i den populärkulturella tv-serien *SKAM*.

Mina frågeställningar är:

- Hur framställs Islam och muslimer i säsong 4 av *SKAM*?
- Hur kan de bilder av Islam och muslimer som kommer fram i tv-serien *SKAM* förstås och analyseras genom ett postkolonialt teoretiskt raster?

För att uppfylla uppsatsens syfte och besvara frågeställningarna kommer denna studie använda sig av en postkolonial teori och semiotisk metod.

2.Bakgrund

I detta kapitel kommer bakgrunden och den tidigare forskningen att presenteras för att skapa en bredare förståelse till resultatet och analysen samt diskussionen som redogörs i senare kapitel. Jag kommer att presentera hur begreppet populärkultur kan förstås, tv-seriens handling, den tidigare forskningen kopplat till populärkultur och media samt forskningens relevans i min undersökning.

⁶ Skolverket. (2011). Ämne – Religionskunskap [Ämnesplan]. s.8

⁷ Lgy11 s.1

⁸ Lgy11 s.1

2.1 Religion och populärkultur

2.1.1 Vad är populärkultur?

Begreppet populärkultur kan ha en annorlunda definition beroende på individen som blir tillfrågad. I Simon Lindgrens bok, *Populärkultur: teorier, metoder och analyser*, förklarar han att begreppet är förhållandevis oproblematiskt och "brukar som term sägas stå för kulturprodukter inom områden som film, tv, radio, mode, litteratur och musik, vilka huvudsakligen konsumeras av det stora flertalet i ett samhälle. Det vill säga människor i största allmänhet: du och jag."⁹ *SKAM* är på så sätt ett populärkulturellt verk som konsumeras av oss människor och riktar sig till ungdomar och deras behov, erfarenheter och känslor men kan även konsumeras av vuxna. Detta kopplar jag till min uppsats och dess relevans eftersom serien fokuserar på och är riktad mot barn och unga i tonårsåldern och går därför att använda i klassrummet då eleverna kan relatera till materialet.

2.1.2 Samspelet mellan religion och populärkultur

Samspelet mellan film och religion är någonting som de flesta människor inte tänker på däremot lyfter religionssociologen och medieforskaren, Tomas Axelson, upp detta i sitt kapitel "Film som redskap för livstolkning: exempel från vardagslivet" i antologin *Film och religion: livstolkningar på vita duken*. Axelson hävdar att om man avfärdar populärkultur som någonting "ointressant och platt missar man också möjligheten att förstå en väsentlig del av vår komplexa samtidskultur."¹⁰ Han menar att populärkulturen är med och skapar mening i vår vardag, dvs. film, musik, klädsel och tv-program m.m. skapar mening. I Axelsons kapitlet lyfter han även upp Stewart M Hoover, som är en förgrundsgestalt inom forskningsfältet "media-religion-kultur" och hans åsikter om "populärkulturens förmåga att fånga upp viktiga kulturella element djupt förankrade i samhället på ett lättillgängligt och socialt sätt."¹¹ Detta kopplar jag till min uppsats och dess relevans då serien lyfter upp olika samhälleliga och kulturella element som oftast inte diskuteras öppet men som kan med hjälp av populärkulturen begripas och diskuteras på ett mer socialt sätt.

⁹ Simon Lindgren, Vetenskapen om det vardagliga. Populärkultur: teorier, metoder och analyser, 2:a [rev.] uppl., (Liber AB, Stockholm, 2009), s.17

¹⁰ Tomas Axelson, "Att analysera och tolka bilder", i: Film och religion: livstolkning på vita duken, red. Tomas Axelson & Ola Sigurdson, (Cordia, Örebro, 2005), s. 46

¹¹ Axelson & Sigurdson, 2005, s. 46

2.2 SKAM

SKAM är skapad av den norska regissören, manusförfattaren och tv-producenten Julie Andem. Julie Andem är mest känd för sin internationella supersuccé, Tv-serien *SKAM*, hon har tidigare varit skådespelerska innan hon övergick till att bli manusförfattare och regissör. *SKAM* är en dramatisk webbserie som producerades av NRK, Norsk Rikskringkasting, och som hade sitt första avsnitt i Norge den 25 september 2015 (IMDB)¹². Norsk Rikskringkasting (NRK) är den norska varianten av Sveriges, SVT play. *SKAM* har blivit en succéserie som har vunnit en rad olika priser för bästa tv-drama, bästa nya tv-serie och årets nykomling på Gullruten Awards 2016.¹³ På grund av detta har serien fått en internationell spridning och har köpts upp av länder som bl.a. Frankrike, USA, Italien Tyskland osv. Tv-serien riktar sig mot barn och unga i 15–16 årsåldern och äldre som kan identifiera med de emotionella och tonåriga problem samt känslor som barn och unga går igenom. TV-serien har fyra säsonger och följer en ny person i vängruppen varje säsong. Säsongerna behandlar teman om psykisk ohälsa, homosexualitet, destruktiva relationer, identitet, ätstörningar, sexuella övergrepp, religion och förbjuden kärlek. Alla dessa aspekter är viktiga i olika grader hos ungdomar i en viss ålder och *SKAM* representerar och bemöter detta på ett bra sätt. Detta kopplar jag till min uppsats och dess relevans eftersom det väcker frågor och kan användas av lärare för att förstå ex. identitetsskapande bland elever och människor inom olika religiösa traditioner osv.

I denna uppsats har jag valt att fokusera på synvinkeln av religion eftersom detta är en religionsvetenskaplig uppsats, och därför har jag valt en säsong som fokuserar på Islam. Som blivande religionskunskapslärare anser jag att säsong 4 av *SKAM* är relevant för undervisningen i religionskunskap på gymnasieskolan. Detta på grund av att materialet är komplext och inte helt självklart eller uppenbart när det gäller ex. identitet och religion. Det är ett intressant och spännande diskussionsunderlag eftersom det ex. står i läroplanen att elever i gymnasiet skall diskutera identitetsfrågor och identitetsskapande. Jag anser dock att det komplexa materialet kan göra det svårt för lärare att arbeta med ett sådant material eftersom det finns så mycket som läraren kan välja att arbeta med och forma en lektionsplanering utifrån. Jag ska med hjälp av tv-serien undersöka hur Islam framställs i det populärkulturella verket och om den bilden av Islam och muslimer i tv-serien fokuserar på hur processerna av andrafiering gestaltas samt belysa populärkultur som informationskälla för religion.

¹² <https://www.imdb.com/title/tt5288312/> [Hämtad 2021-11-16]

¹³ <https://www.imdb.com/title/tt5288312/awards/> [Hämtad 2021-11-16]

I Mia Lövheim och Jonas Bromanders bok, *religion som resurs? existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv* gjordes det enkätundersökningar med unga i 16 årsåldern om vart unga finner kontakt med religion. I undersökningen kom det fram att 27% av barn får kunskap om religion från TVn (filmer, serier, nyheter osv.), 25% från skolan eller på arbetet, 22% bland vänner, 21% i tidningar, 18% på internet, 14% i böcker och bland familjen och slutligen 10% i kyrkan eller annan religiös lokal.¹⁴ Jag kan därför se ett mönster av att barn formar tankar och åsikter kring religion genom olika medier som populärkultur och massmedia eftersom detta är någonting som barn och unga ständigt kollar på. Tv:n och media har därför blivit en informationsförmedlare av religion till barn och unga i dagens samhälle.

Som jag tidigare nämnde var denna serie en succé däremot sjönk tittarsiffrorna i säsong fyra vilket ledde till att *SKAM* senare lades ner. Aftonposten skrev om hur intresset för den norska serien verkar avta, och att säsong fyras första avsnitt sågs av strax över 400 000 tittare i Norge men att det fjärde avsnittet bara hade setts av lite mer än 280 000 personer.¹⁵ Samhällsdebatten och “*SKAM*”-fanet Zuhayr Hussein Abdi sade i sin intervju med Aftonposten att *SKAMs* nedgång kan bero på att det är färre norska ungdomar som känner igen sig i Sana erfarenheter som muslimsk ung kvinna i Norge, än i tidigare säsonger som behandlar teman om relationer, sexualitet osv. I *The New Statesman*, som är en brittisk politisk tidskrift, skriver redaktören Anna Leszkiewicz om hur människor reagerade till nyheterna om seriens inställning. Många människor upplevde att islam inte behandlades väl under säsongen medan andra tittare ansåg att en scen där Sana och hennes vita, icke-muslimska vän, Isak, diskuterade islamofobi, var “whitesplaining”¹⁶. I denna säsong av *SKAM* är det oftast Isak som får ordet när det gäller religion och Sana, detta kanske beror på att scenen försöker förmedla någonting som ex. en samhällsdebatt eller dramaturgi. Vissa individer upplevde det som orättvist och respektlöst att Sana behövde dela säsong med andra mindre karaktärer som inte skulle få chansen att ha sina egna säsonger.¹⁷

¹⁴ Lövheim & Bromander, 2012, s. 113

¹⁵ <https://www.gp.se/kultur/skam-febern-avtar-tittarsiffrorna-sjunker-1.4277653> [Hämtad 2021-11-16]

¹⁶ Whitesplaining är när en vit person försöker förklara ämnen gällande ras- eller orättvisor till icke-vita människor på ett omedvetet eller nedlåtande sätt.

¹⁷ <https://www.newstatesman.com/culture/tv-radio/2017/06/skam-interrupted-why-phenomenally-popular-teen-drama-ending-its-peak> [Hämtad 2021-11-16]

...referera till en befrielseprocess från hela det koloniala syndromet som kan ta sig flera olika uttryck och som troligtvis är oundvikligt för alla de folk, vars samhällen präglats av kolonisering; ›postkolonialt‹ är därför (eller borde vara) ett deskriptivt snarare än ett värderande begrepp.⁵⁰

4.5 Användning av teoriperspektiv

I min analys kommer jag efter att ha kategoriserat mitt material i tre olika teman, tolka varje tema var för sig baserat på andrafiering. Detta skall jag utföra genom det teoretiska perspektivet som valts ut för denna studie, vilket har uppmärksammat mig till de processer av andrafiering och stereotypisering som kan tolkas med hjälp av resultatet. Detta är väldigt intressant eftersom det finns mycket att analysera från olika vinklar däremot har jag valt att fokusera på den postkoloniala teorin för att besvara syftet och frågeställningen.

5. Metod och material

I detta kapitel kommer jag att lyfta fram den valda metoden för denna uppsats och argumentera kritiskt angående varför jag valt just denna metod. Jag kommer även lyfta fram vilket material jag använt mig av samt hur materialet passar ihop med metoden.

5.1 Material

Som tidigare nämnt i kapitel 2 får många barn och unga kontakt med religion genom olika medier. På grund av detta är det en stor andel barn och unga som får religionskunskaper och information från TV-program, internet, religiösa lokaler osv. Denna uppsats följer hur Islam framställs i populärkultur och delvis media, och om det kan bidra till ett "vi och dem" samhälle samt hur vikten av populärkultur som informationskälla för religion och dess konsekvenser. Uppsatsen kommer utgå från en form av kvalitativ innehållsanalys baserat på Barthes modell. I boken, *textens mening och makt*, beskriver Kristina Boréus & Sebastian Kohl en innehållsanalys som "en metod för att systematiskt beskriva innebörden av kvalitativa data genom att successivt kategorisera delar av ett material med hjälp av ett kodschema"⁵¹ Jag kommer däremot inte räkna ordens frekvens och använder i stället kodningen som medel till min kategorisering.

⁵⁰ Loomba, 2005, s.31

⁵¹ Kristina Boréus & Göran Bergström (red.). "Innehållsanalys" i: *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, (Studentlitteratur, Lund, 2018), s.50

Detta innebär att jag kommer att använda mig av Barthes begrepp i beskrivningen av scenerna i relation till kategorierna av Islam och när det nämns. Den denotativa beskrivningen kommer vara en rak beskrivning av scenerna som jag valt ut medan den konnotativa beskrivningen av samma scen kommer vara en tolkning av vad som sker. Jag kommer att dela in scenerna och resultatet i tre stora kategorier med sina egna underrubriker. Kategorierna är; 1. Islam, muslimer och det sekulära nordiska samhället (trosuppfattning, demokrati, identitet och könsroller), 2. Islam, muslimer och relationer (homosexualitet och äktenskap) och 3. Islam, muslimer och fördomar (Eid, sex och representation). Jag kommer att använda mig av dessa kategorier och dess underrubriker för att lättare sortera materialet och analysera Tv-serien samt besvara min frågeställning. Kategorierna är grunden till analyskapitlet där jag noggrant kommer att införa teorierna och vidare analysera relevanta scener som hör till uppsatsens teoretiska perspektiv.

5.2 Metod

Roland Barthes var en fransk sociolog, litteraturkritiker och semiotiker.⁵² Semiotik är ett forskningsområde där man studerar hur olika betydelser i bild, reklam, film eller andra kommunikativa situationer uppfattas och skapar mening, detta undersöker man genom tal-och skriftspråkets tecken.⁵³ Barthes skapade sin metod och grundläggande begrepp inom semiotiken efter att han blev inspirerad av Ferdinand de Saussure teorier om tecknets paradigmatiska och syntagmatiska relationer.⁵⁴

Simon Lindgren förklarar i sin bok vad populärkultur är och hur det skulle kunna förstås i analys genom olika metoder, ett sådant exempel på en metod är Roland Barthes metod och systematiska modell. Barthes metod utgår från att analysera bilder, scener och annan populärkultur utifrån två olika nivåer och dessa nivåer går sedan in på grundbegrepp som man kan analysera utifrån. De två nivåer som Simon Lindgren lyfter upp är den språkliga nivån (denotationer) och den mytologiska nivån (konnotationer).⁵⁵

Denotationer

Den språkliga nivån eller denotation är en bokstavlig betydelse och en ren uppenbar beskrivelse av det populärkulturella verket eller händelsen dvs. bilden, filmscenen, reklamaffischen osv.

⁵² Lindgren, 2009, s.77

⁵³ Lindgren, 2009, s.62–64

⁵⁴ John Fiske. "Signification" i: Introduction to communication studies, 3. ed. (Abingdon, Oxon: Routledge, 2011), s.80

⁵⁵ Lindgren, 2009, s.80

Det ska motsvara verkligheten och det som sker, alltså ska man förklara detaljerat vad man ser som tittare och inte tolka innehållet. En denotativ beskrivning ska vara objektiv och bara förklara det som sker, däremot är det viktigt att nämna att en ren denotativ beskrivning är teoretiskt omöjligt att skriva men att försöka skriva så denotativt som möjligt.⁵⁶

Konnotationer

Den mytologiska nivån eller konnotation är indirekt, associativ betydelse som sker och baseras på de värderingar, uppfattningar, känslor och kulturella bakgrund som tittaren har men som även väcks under verkets gång, därefter formulerar tittaren sin egen tolkning. Kan det som sagts i Tv-serien ha olika betydelser? Hur associerar vi med serien? Konnotationer är en vidare tolkningshorisont av den mytologiska nivån, och används oftast för att analysera och förstå sig på reklambilder, scener från filmer eller andra verk för att förstå den större bilden än det som sägs eller kan förstås. Enligt Lindgren måste konnotationer "förstås i termer av ideologi" med detta menar Lindgren att konnotationer likt ideologier används för att förstå sig på samhället och den värld vi lever i.⁵⁷

Semiotiken bygger alltså "på tanken att vi som individer har möjlighet att tyda bilder, texter och visuella uttryck som budskap eller bärare av mening. Det betyder att gemensamt för alla semiotiska teorier är att man ser artefakten eller andra uttryck som ett slags meddelande till åhöraren, läsaren eller betraktaren, och att artefakten därmed är något man kommunicerar via."⁵⁸

5.3 Metodkritik

Jag har valt att använda dessa två begrepp för att strukturera upp mitt material på ett sätt där jag kan kategorisera scenerna utifrån vilka kontext Islam nämns för att sedan vidare analysera meningen och betydelsen med hjälp av min teori. Jag valde även dessa begrepp för att koppla populärkulturen och media på ett intressant sätt, genom att beskriva det som sker och sedan tolka det som skett. Tolkningen skiljer sig från person till person däremot kan man använda sig av en sådan metod för att kunna förstå sig på hur barn och unga formar åsikter och tolkar olika

⁵⁶ Lindgren, 2009, s.84

⁵⁷ Lindgren, 2009, s.84

⁵⁸Yvonne Eriksson & Anette Göthlund. "Semiotik" i: Möten med bilder: att tolka visuella uttryck, 2:a uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2012). s.42

teman genom populärkulturella verk. Denna metod synliggör hur olika scener i en film eller Tv-serie gemensamt skapar ett visst budskap utifrån ens egna tolkningar, värderingar, känslor och kulturella bakgrund, vilket är väldigt intressant och passar bra till syftet samt frågeställningen av denna uppsats. I boken, *Möten med bilder: att tolka visuella uttryck*, skriver författaren Yvonne Eriksson om bildsemiotiken och den generella semiotikens användbarhet:

Semiotiken är ett användbart redskap för att förstå hur bilder av olika slag påverkar och samverkar med betraktaren. Och detta gäller för såväl vår samtids bilder som äldre konsthistoriska sådana.⁵⁹

Lärare bör använda sig av denna metod som ett verktyg för “öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa” populärkulturella verk som eleverna tar del av.⁶⁰ Denna metod är användbar för både elever och lärare eftersom det ger redskap för att förstå hur de blir påverkade av det de ser och den information de blir förmedlade i populärkulturen och massmedia.

6. Resultat

I detta kapitel kommer jag att presentera scener ur serien, först kommer en kort denotativ beskrivning ges som är följt av dialogen. Efter detta kommer en konnotativ beskrivning ges som ger en lite mer ingående förklaring kring vad scenen syftar till. Resultatet skall analyseras utifrån frågeställningen och med hjälp av kategorierna. Frågeställningen lyder;

- Hur framställs Islam och muslimer i säsong 4 av *SKAM*?

Kategorierna är:

6.1 Islam, muslimer och det sekulära nordiska samhället

Trosuppfattning

Torsdag kl.15:43 “*Hvis du er trist er jeg trist*”: 10.12–12.06

⁵⁹ Eriksson & Göthlund, 2012, s.42.

⁶⁰ Skolverket. (2011). Ämne – Religionskunskap [Ämnesplan]. s.8

Denotativ beskrivning

Sana kommer hem från skolan. Hon går genom hallen till sitt rum med hennes ryggsäck över axeln och skjuter upp dörren till sitt rum som redan står på glänt. Sana ser sin mamma titta i några av lådorna som står vid skrivbordet. Sana frågar vad hon gör och mamman säger att Sana inte längre pratar med henne som de brukade göra och att hon därför inte vet vad Sana håller på med.

M: Du är ute med dina tjejkompisar hela tiden och plötsligt så är du med Yousef och du berättar ju ingenting för mig längre.

S (upprört): du snackar om mina tjejkompisar som om de liksom är kriminella. det går faktiskt bra att vara icke-muslim och samtidigt vara en bra människa. Det är liksom inte så att alla icke-muslimar ljugar och super och har en massa sex.

M (uppgivet): Självklart, Sana.

S: Så varför kan du inte bara lita på att jag har tjejkompisar som är bra människor?

M: Jo, men jag vet också hur det är att vara ung. Det är ju inte alla som följer samma regler som du gör, och det finns massor med saker i den norska kulturen som är dåligt.

S (upprört): Okej, men det finns faktiskt en massa saker i islam som är dåligt också. Som till exempel synen på homosexuella. Och varför säger islam att muslimska män får lov att gifta sig med icke-troende, men att muslimska kvinnor inte får det? Är inte det en smula könsdiskriminering? (Säsong 4, avsnitt 5)

Konnotativ beskrivning

Sana är väldigt frustrerad. Hon känner sig frustrerad över situationen och är arg men även sårad att hennes mamma inte har tillit till henne. Hon brottas med vad som är rätt eller fel och sin tro eftersom hon har sin egen uppfattning av homosexualitet och relationer med icke-troende medan islam och koranen har en annan. Hon blir arg på sin mamma eftersom hon känner att tilliten inte finns där, Sana vill berätta för sin mamma och få hjälp men känner att stödet som hon vill ha inte finns. Hennes frustration och ilska kommer från att hon försöker förhålla sig till sin muslimska identitet och tro samtidigt som hon navigerar de värderingar som islam och det sekulära nordiska samhället har.

Demokrati

Fredag kl. 20.15 "Livet smiler": 37.52–41.59

Denotativ beskrivning

Sana och Yousef sitter på bryggan vid vattnet och äter mat. Solen börjar gå ned och Sana bryter sin fasta genom att dricka vatten. Yousef har med sig soppa som hans mamma har lagat. Sana frågar hur hon gjort den och Yousef skojar genom att säga att hon inte kan laga den eftersom det kräver att man behöver skala morötter. Sana och Yousef skrattar åt skämtet. Sana säger att det var väldigt snällt av Yousef att ta med soppa till henne. De börjar prata om ramadan och religion. Sana tar upp hur Yousef tror att religionen splittrar samhället.

Y: Jag tror helt ärligt att samhället hade varit splittrat i vilket fall som helst, även om inte religionen hade funnits.

S tittar på Y: Tror du?

Y nickar: Ja, för förställ dig att... När du kommer in helt själv på en stor fest, till exempel. Det första du gör är ju att leta efter den du redan känner, så att du kan stå tillsammans med dem. Du vill ju inte stå där helt själv. Jag föreställer mig att hela världen är ungefär så.

S skrattar: Du föreställer dig att hela världen är en enda stor fest?

Y skrattar: Ja. Och så står alla gangsters från ljud- och ljusgruppen i ena änden av rummet och snackar skit om töntarna i PR-gruppen som står i andra änden av rummet och alla grupperna är överens om att just deras grupp är bäst och att deras förfest är fetast.

S skrattar: Okej.

Y: Men egentligen är det ju ingen skillnad på dem. Det är bara det att alla tror de är på den goda sidan. Men det finns inga goda eller onda personer. Det finns bara en massa människor som försöker stå tillsammans i grupper för att slippa behöva stå ensamma.

S ler: Så det du säger är att i grund och botten är alla lika?

Yousef rycker på axlarna.

S: Vetenskapligt sett så är alla människor fullständigt olika.

Y: Då är det kanske därför samhället behöver religionen då.

S tittar på Y

Y: Demokrati bygger ju inte på föreställningen om att alla människor är fullständigt olika. Den bygger på föreställningen om att alla människor är lika mycket värda, och den föreställningen kommer ju inte precis från vetenskapen. (Säsong 4, avsnitt 9)

Konnotativ beskrivning

Scenen handlar om ramadan och vad det egentligen innebär att vara en god människa och muslim. Yousef använder även festen som en metafor för samhället och religion för att filosofera över dess betydelse i samhället och vikten av deras samexistens. Sana vågar inte berätta för Yousef allt hon har gjort under ramadan månad eftersom hon är osäker på hur han skulle reagera. Hon berättar istället att hon försöker ändra sin negativa inställning så att hon inte blir arg när hon tror att någon är fördomsfull mot islam. Scenen visar också hur viktigt fastan och religion är för Sana och varför det är så viktigt att vara god. Trots att Yousef inte är muslim försöker han uppmuntra Sana genom att säga att det fortfarande finns tid kvar.

Identitet

Onsdag kl.15.59 “*De største loserne på skolen*”: 16.54–18.28

Denotativ beskrivning

Sana står i skolbyggnadens trappa och kikar ut över skolgården. Kameran visar baksidan av Sana medan hon tittar ut på hela skolgården. Kameran växlar mellan Sana och folket ute på skolgården samtidigt som Sanas röst hörs i bakgrunden. Utanför bilden läser upp smset som hon skickat till Vilde, Noora, Eva och Chris.

SANA läser (utanför bild): I nian sa min kontaktperson åt mig att jag hade problem med att hantera min ilska. Och jag tänkte fuck henne, hon förstår inte ett skit. För hon förstod verkligen inte ett skit. Men nu tänker jag att hon kanske hade rätt. För jag är arg. Jag är arg för att jag inte är muslimsk nog och för att vad jag än gör så blir jag aldrig norsk nog. Och inte är jag marockansk nog. Och jag är inte chill nog och inte heller snygg nog. Jag är arg för att jag lät det bli så sjukt viktigt för mig att passa in i en russebuss. Och jag är arg för att jag visst aldrig lyckas passa in nånstans, eftersom jag alltid blir arg och fuckar upp. Men mest av allt är jag ledsen för att allt det här gick ut över er. För den här bussen är inte tillräckligt viktig för mig, och det är inte heller viktigt om jag är muslimsk nog eller inte. Eller om jag hör ihop med marockanerna eller om jag hör ihop med norrmännen. Inte så länge som jag kan höra ihop med er. Skolans största losers. (Säsong 4, avsnitt 8)

Konnotativ beskrivning

Denna scen handlar om hur Sana brottas med identitetskonflikten. Sana är ledsen och frustrerad över situationen, hon tycker det är jobbigt att bl.a. vara en representant för sin religion och sin kultur när hon inte känner att hon är tillräckligt marockan eller tillräckligt muslimsk. Hon förklarar hur jobbigt det är för henne att försöka kombinera dessa faktorer i hennes identitet när

hon inte vet vart hon egentligen tillhör. Hon känner att hon har en fot i de olika kulturerna. Sana ger dock hennes vänner en klar bild av att hon känner tillhörighet med dem, oavsett kultur, religion, snygghet eller popularitet.

Könsroller

Onsdag 19.04.17 “*Jag er gutt, jeg får ikke hat*”: 02:53–03:23

Denotativ beskrivning

Scenen börjar med att Sana ber. Hon blir distraherad av musiken som spelas högt i lägenheten. *‘I feel it coming’* av *The Weeknd* ökar i ljudstyrka medan Sana går till vardagsrummet där hon ser Yousef dansa. Hon stannar plötsligt i chock och stirrar på Yousef. Yousef vänder sig om i en hastig rörelse och får plötsligt syn på henne, han blir lite ställd och stänger av musiken snabbt. Elias, hennes bror, kommer in i vardagsrummet och frågar om hon inte skulle följa med deras föräldrar till fasterns hus.

Elias: Vi gillade dina tjejkompisar, asså, varför har du inte sagt nåt om att är med i en russebuss.

Sana ler: Det är väldigt mycket jag inte har berättat, Elias.

Y skrattar

E ler: Har du sagt nåt till mamma om det?

S rycker på axlarna: Äh, hon bryr sig inte.

E skrattar: Visst, klart hon bryr sig.

S förstår inte problemet: Du var ju själv med i en russebuss.

E: Ja, men jag är ju kille.

S blir sträng: Än sen?

E går i försvarsställning: Chilla lite då, jag säger det bara för att jag inte vill att du ska få hat, jag får inget hat eftersom jag är kille, men du vet ju hur folk är, liksom.

S spydigt: Tack för rådet, Elias. (Säsong 4, avsnitt 2)

Konnotativ beskrivning

Scenen handlar om att Sana känner att hon inte får göra allt som Elias gör på grund av deras kultur. Sana anser att detta är orättvist och påpekar det till Elias. Som motargument tar Elias upp det hat som Sana kommer få från “folk”. Folket syftar på andra marockaner och muslimer i deras omgivning. Sana ser besviken ut och väljer att inte fortsätta tjafsas med Elias.

6.2 Islam, muslimer och relationer

Homosexualitet

Onsdag “Allah hadde digget deg”: 22.18–23.36

Denotativ beskrivning

Sana blir uppringsd av Yousef som säger att Elias är full. Sana kan inte ta med Elias hem och hon tillsammans med Yousef och Noora tar honom hem till Noora. Yousef promenerar sedan Sana hem och på vägen stannar dem för att spela basket. De tar en paus och Sana frågar Yousef varför han inte tror på Allah.

Y: Minns du Even som vi brukade hänga med förut?

S nickar

Y: Jag tror att han är böig. Eller, han försökte i alla fall kyssa Mikael... Och Mikael är ganska religiös, så han freakade ur, och började undvika Even. Och då började Even lära sig koranen utantill för att liksom försöka bota sig själv. Plötsligt blev han så där helt sjukt religiös och började posta en massa koranverser på Facebook för att varna homosexuella för att de kommer att hamna i helvetet.

S: Jag minns det.

Y: Vet du också att han försökte ta livet av sig?

S nickar

Y: Jag upplever bara att islam, eller egentligen religion i allmänhet, skapar en massa ångest och skam hos folk.

S: Men han var ju sjuk, det handlade egentligen inte alls om religion.

Y: Jag vet inte det. Men liksom, jag tycker att det finns en massa bra hos islam också. Jag tänker bara att jag har tagit med mig det bästa, och kasserat resten. (Säsong 4, avsnitt 4)

Konnotativ beskrivning

Det förstås att Yousef valt det han tycker är bäst av religionen och lagt undan resten. Han tycker att synen på homosexualitet inte är rätt och håller inte med om det. Han vet att Even är bipolär men känner skuld känslor över situationen med Even och hur det gick till. Sana försöker att få Yousef att förstå att Evens självmordsförsök inte berodde på islam utan på hans sjukdom.

Äktenskap

Onsdag 19.04.17 “Jeg er gutt, jeg får ikke hat” 03-46–05.03

Denotativ beskrivning

Sana och Noora sitter på en bänk ute på skolgården och äter sin mat ute på skolgården under sin rast. Noora och Sana pratar om Yousef och människorna som var på festen.

N: Känner du Yousef bra, eller?

Sana: Yousef?

N: Ja, han som är kompis med din bror?

S: Jaha, nej.

N: Han var sjukt charmig.

S: Om du tycker det är charmigt med omognad så.

N Jag tyckte han verkade vara mogen.

S: Ja, men tro mig, du vill inte ha nån muslimsk kille.

N: Varför inte?

S: För att de inte är seriösa med norska tjejer. de leker bara med dem tills de hittar en muslimsk tjej att gifta sig med.

N: tycker det hela är lite konstigt: no offence, men är inte det en smula generaliserande?

S: känner sig pressad: det är inte generaliserande. muslimer kan bara gifta sig med muslimer, det står så i Koranen, och varför sitter vi alls här och snackar om Yusef, är inte du ihop med William? (Säsong 4, avsnitt 2)

Konnotativ beskrivning

Vi kan förstå det som sker i scenen genom Sanas kroppsspråk som berättar att hon är obekvämt med situationen. Hon är upprörd eftersom hon gillar Yousef men inser att hennes kompis börjar bli intresserad av honom. Hon börjar prata lite snabbare och med en hårdare ton för att försöka få Noora att ändra sina känslor när hon hör att islam inte tillåter äktenskap med icke-muslimska kvinnor. Noora blir tystnar helt och blir ledsen när William tas upp. Sana får ett dåligt samvete om att hon frågat.

6.3 Islam, muslimer och fördomar

Eid

"Takk for alt" 14.49–15.09

Denotativ beskrivning

Scenen handlar om att Jonas, Mahdi, Magnus och Isak sitter och pratar om att Jonas fått sms från 'penetrator-Chris' om vad för blommor Eva gillar. Jonas berättar att han tycker Eva inte borde vara med Chris eftersom hon är för bra för honom. Vilde avbryter deras samtal genom att komma fram och kyssa Magnus. Efter kyssen frågar Magnus om hon mår bra.

Vilde: Du Mahdi, vi skulle vilja ge Sana nåt som förmedlar hur mycket hon betyder för oss, men vi vet inte vad riktigt. Finns det några muslimska traditioner? Jag menar, vad brukar man ge på Eid-festen, liksom?

Mahdi: Jag är katolik.

KILLARNA skrattar

V förvirrat: Jaha... förlåt.

M: du behöver inte be om ursäkt, asså.

V lite besviket: Men vem kan jag fråga om det då? (Säsong 4, avsnitt 10)

Konnotativ beskrivning

Det först nu som Vilde inser att Mahdi inte är muslim. Vilde har gått i samma skola och delar vissa vänner, som bl.a. Magnus, Isak och Jonas. Mahdi har ett ansiktsuttryck som visar hur obekväm han är med situationen och han försöker skratta bort det genom att säga att han inte är muslim på ett trevligt sätt. Han vill även inte att Vilde ska be om förlåtelse för att han inte vill att hon ska känna sig utskämd för någonting som hon inte visste. Däremot visar denna scen Vildes ignorans, frågade hon Mahdi för att han var svart? Eller för att han såg icke-norsk ut och automatiskt blir utlänning och bör vara muslim? Det visar den förutfattade bilden som människor kan ha om man inte ser ut som normen, detta gjorde dock Vilde omedvetet.

Sex

Mandag, 10.04.17 "Du hater å henge med oss": 04.33–05.29

Denotativ beskrivning

Vilde, Noora, Eva och Chris sitter på golvet i ett rörigt nyinflyttat rum och äter pizza. Vilde sitter och pratar om hennes sexliv med Magnus när Sana kommer in i rummet. De hälsar henne och Eva erbjuder Sana en pizzabit med skinka på, men tar tillbaka den när Sana skakar på huvudet. Eva räcker Sana pizzakartongen med kycklingpizza i. Sana tar emot pizzakartongen

men plockar bort kycklingbitarna från den, medan detta sker sitter Vilde och äter pizza med skinka på och pratar om sitt och Magnus sexliv.

Sana klarar inte av att höra mer: Har du liksom inga gränser för vad du tycker är okej att dela med dig av?

ALLA TJEJERNA tittar överraskat på SANA

Vilde förvånat: Vadå då?

S: Måste du liksom dela med dig av alla detaljer i ditt och magnus sexliv?

V: Jag fattar att det kanske är frustrerande för dig att lyssna på, eftersom du inte kan ha sex själv, men...

S: Jag kan ha sex, Vilde, men jag väljer att inte ha det.

V: Jag menar inte så, jag menar bara att jag fattar om du är sexuellt frustrerad.

Sana upprört: Jag är inte sexuellt frustrerad. Det är inte så att jag går omkring och tänker en massa på killar och sex och känner att jag går miste om nåt.

ALLA TJEJERNA tittar överraskat på SANA.

SANA lugnt och sakligt: Jag menar bara att sex borde vara nåt fint mellan dig och Magnus, och inte resten av världen. (Säsong 4, avsnitt 1)

Konnotativ beskrivning

Sana känner sig missförstådd, hon inser att stämningen blivit annorlunda och att de anser att hon överreagerar. Noora ändrar snabbt på ämnet och frågar om någon vill ha te och därmed sitter Sana tyst som att hon ångrar att hon tagit upp det. Scenen visar på de fördomar som människor, i detta fall Vilde, har om islam och sexualitet. Sana känner sig missförstådd i relation till sin religion och synen som andra har på henne som muslimsk kvinna. I detta fall kan man se att Vilde tror att Sana är sexuellt förtryckt eftersom hon inte kan ha sex som muslim. Sana förklarar väldigt passionerat att hon kan ha sex men att hon väljer att inte ha det.

Representation

Torsdag "Hvis du er trist er jeg trist" 24.47–25.07

Denotativ beskrivning

Yousef säger att Elias bråkar ute med Isak och hans vänner. Sana springer ut för att försöka få stopp på situationen. Hon får blod på händerna och går in i en handikapptoilet för att tvätta av Isaks blod från hennes händer. Två Pepsi Max-tjejer står utanför toaletten och de pratar om slagsmålet som skett. Tjejerna pratar om att de tror att slagsmålet berodde på att Isak och Even är homosexuella. Sana stannar upp och lyssnar, hon skyndar sig att ta ett steg åt sidan så att

man inte ser henne när de kikar in i toaletten. Tjejerna börjar prata om att Sana inte längre är med i bussen utan att ha informerat henne om att alla signerat avtalet.

Pepsi Max-Tjej 2: Jo, men, asså, hon är ju ganska dum om hon inte fattar att det är vi som äger bussen nu när det är vi som betalar, och att hon inte har några rättigheter. Dessutom var det ju inte ens hon om var busschef egentligen, det var ju Vilde som var.

Pepsi Max-Tjej 1: Jo, jag vet. jag fattar inte varför hon ens var med i bussgänget. är inte det egentligen sjukt haram enligt hennes religion.

Pepsi Max-Tjej 2: Jo, i alla fall när hon bär hijab. då ska man ju liksom vara en god representant för islam. (Säsong 4, avsnitt 5)

Konnotativ beskrivning

Sana är mycket upprörd. Hon är chockad och ledsen över att bli isolerad och utesluten från tjejgruppen. Hon står gömd bakom dörren och tar djupa andetag för att lugna ner sig själv och sina känslor. Hon förstår inte varför hon alltid behöver bli utesluten eller dömd på grund av sin religion.

7. Analys

I analysen kommer de tre huvudkategorier som presenterades i resultatet att analyseras baserat på mitt teoretiska perspektiv och min frågeställning. Detta görs i enlighet med Barthes modell, dvs. hur vi associerar med serien samt om det som sagt i tv-serien kan ha olika betydelser. Jag kommer analysera detta med hjälp av min frågeställning som lyder:

- Hur kan de bilder av Islam och muslimer som kommer fram i tv-serien *SKAM* förstås och analyseras genom ett postkolonialt teoretiskt raster?

Stereotypisering

Under kategorin "islam, muslimer och det sekulära nordiska samhället" faller temat trosuppfattning, demokrati, identitet och könsroller in. Ett tydligt exempel på urskiljningen mellan orienten och väst dvs. vi och dem är när Sana och hennes mamma diskuterar den norska kontra den muslimska kulturen. Här kan vi se att det blir tydligt att det inte är samma sak, det är islam vid sidan och sen finns den norska kulturen som är separat. Sanas dikotoma tänkande blir uppenbart i hennes argumentation om att det även finns "massa saker i islam som är dåligt". Hon känner sig annorlunda i sitt tänkande men kan fortfarande inte tillhöra majoriteten eftersom hon

avviker från västvärldens norm.⁶¹ Oavsett hur mycket hon än känner sig frustrerad eller att hennes uppfattningar av ex. trosuppfattning eller homosexualitet inte stämmer överens med “den andre” kommer hon alltid förbli det på grund av hennes, ras, etnicitet och kultur. Hennes åsikter och värderingar kommer alltså inte ändra hur “den andre” uppfattas i samhället av majoriteten.⁶² Den generaliserade bilden av den andre dvs. de stereotyper som skapats om den andre har även påverkar hur orienten ser på väst. Detta kan vi se när Sana påpekar att hennes mamma pratar om hennes vänner som kriminella människor som ljuger, super och har en massa sex, bara för att de inte är muslimer och är vita. Det går även tillbaka till det Sanas mamma anser som dåligt med den norska kulturen i förhållande till deras religion, vilket visar att det finns en separering mellan dem och det norska sekulära samhället.

I samband med separering av vi- och dem i det sekulära nordiska samhället tar Yousef upp i temat av demokrati att demokratin bygger på föreställningen om att alla människor är lika mycket värda och inte olika. Postkolonialismen har sin grund i kolonialiseringen och uppdelningen av väst och icke-västerländska människor dvs. orienten, och de var inte lika värda på grund av en rad olika faktorer som byggts och erhållits av väst.⁶³ Denna uppdelning gav plats till de sociala och kulturella föreställningar som vi har idag, som t.ex. stereotypen av att muslimer är våldsamma eller har en positiv inställning till våld och terrorism. Yousef påpekar att samhället behöver religion eftersom vi i grund och botten är likadana däremot argumenterar postkolonialismen emot detta. I Ania Loombas bok, *Kolonialism/postkolonialism*, lyfter hon upp Kiplings ord “öst är öst och väst är väst och aldrig mötas de två”⁶⁴ detta citat uttrycker den distans som accepterades av bl.a. förespråkarna för négrituderörelsen⁶⁵ Det finns tydliga tecken på det Mattias Gardell och Mellegaard Lien tar upp i bakgrunden och tidigare forskning men jag kommer att utveckla detta mer i diskussionen.

I Loombas bok diskuteras på vilka sätt de äldre ideologierna om ras, kultur, klass- och könsskillnader omstrukturerats sedan kolonialperioden. Sana berättar i sitt sms hur hon är arg eftersom hon inte passar in någonstans, hon känner inte sig muslimsk, norsk eller marockansk nog och brottas med sin identitet. Sana känner sig ensam och ledsen över att hon inte tillhör,

⁶¹ Young, 2003, s.1

⁶² Bhabha, 2004, s.108

⁶³ Young, 2003, s.2-3

⁶⁴ Loomba, 2005, s.37

⁶⁵ Ideologisk antikolonial rörelse som uppstod ca. 1934 av studenter från Karibien och Västafrika.

detta kan vi se i postkolonialismen då det funnits en lång historia av att västvärlden försökt assimilera orienten till en ny identitet. I populärkulturen har man kunnat se den västerländska representationen av orienten i litteratur och pjäser.⁶⁶ En tydlig koppling till Sanas känsla av ensamhet och tillhörighet kan man se i postkolonialismens version av Othello. Othello var en mor dvs. en “andre” men har historiskt porträtterats av en vit person, och handlar om “en svart man som försöker leva i en vit samhällskultur, en man som assimileras men ändå behåller sin identitet. Hans ensamhet är ett genomgående motiv i pjäsen – han är isolerad från andra svarta människor, från sin historia och sin kultur.”⁶⁷

Sana behåller likt Othello sin (muslimska) identitet däremot känner hon sig i många stunder ensam, isolerad, oförstådd och annorlunda både i den norska kulturen och i den muslimska. Postkolonialismen enligt Homi K Bhabha har de postkoloniala regimerna misslyckats med att producera stabila och fasta identiteter.⁶⁸ Många postkoloniala regimer har under en lång tid intagit “en öppet repressiv hållning till kvinnors rättigheter och använt religionen som ett verktyg för att garantera deras underkastelse”⁶⁹ och i många länder har “den nationella identiteten formats genom en islamisering av samhället, genomförd av en allians mellan statsmakt och fundamentalism, som gravt har beskurit kvinnors frihet”⁷⁰ I den orientaliska diskursen anses islam och den andre som mer benägna till misogyni och fundamentalistisk våld än andra religioner, och det används som argument för att öka rädslan för muslimer.⁷¹ Förhållandet mellan kvinnor och samhället har alltid varit ombytligt sedan kolonialtiden därför blir det tydligt när Elias påpekar att folket– vilket syftar på marockanerna och muslimerna i deras omgivning– kommer att ha något att säga om situationen, detta gör Sana besviken och väljer sedan att inte kommentera på sexismen.⁷²

⁶⁶ Said, 2016, s.2–3

⁶⁷ Loomba, 2005, s.28

⁶⁸ Bhabha, 2004, s.112

⁶⁹ Loomba, 2005, s.215

⁷⁰ Loomba, 2005, s.215

⁷¹ Loomba, 2005, s.216

⁷² Loomba, 2005, s.216

Exotifiering

Under kategorin "islam, muslimer och relationer" faller temat homosexualitet och äktenskap in. Jag kommer även lyfta upp temat sex i samband med homosexualitet från kategorin "islam, muslimer och fördomar".

Den andre dvs. den så kallade orientaliska mannen effeminerades och porträtterades som homosexuell, eller som någon ond som europén behövde rädda den europeiska kvinnan från.⁷³ Kolonialismen och väst befäste denna bild och gjorde ytterligare kopplingar mellan främmande länder och avvikande sexualiteter, genom att påstå att sodomi utövades bland främmande.⁷⁴ Denna stereotyp av den andre och de "österländska perversioner ligger djupt inkilad i den dominerande västerländska föreställningsvärlden"⁷⁵ Den sociala konstruktionen är, som Said sade, baserad på en fantasiperception av orienten som är influerad av upplevd västerländsk överlägsenhet. Orienten som exotisk och sexuell är en föreställning skapad av väst.⁷⁶ I scenen där Yousef och Sana talar om homosexualitet kan vi se hur trauma drivs fram av en fruktan för samhället och av sexuella skuld känslor.⁷⁷ Mikael som är muslim drevs av en rädsla av homosexualitet när han lade ut koranverser på Facebook kopplat till homosexuella och helvetet.

Under kolonialtiden blev sexualitet därmed ett medel för att upprätthålla och undergräva rasskillnader. Många av skrifterna från denna tidsperiod skapade en bild av kvinnan eller eliminera dem och detta visade överlappningen mellan den koloniala och sexuella dominansen som fanns.⁷⁸ Den icke-europeiska kvinnan ansågs vara emotionella, vilda, oförutsägbara människor som står utanför samhället.⁷⁹ Det blev vanligare att dra kopplingar mellan den andre och sexualitet samt femininitet genom att använda några av dessa begrepp för att beskriva den andre. Det var inte alla icke-européer som blev beskrivna som en ikon för den avvikande sexualiteten i allmänhet och det var i stället svarta människor som blev exotifierade.⁸⁰ Däremot sade Edward Said att de gamla fördomarna intensifierades, utvidgades och reviderades när den koloniala expansionen och nationsbyggandet inleddes i Europa.⁸¹ Detta ledde till den andre och de stereotyper av främlingar ökade och bilden av orienten som "lathet, aggression, våldsamhet,

⁷³ Loomba, 2005, s.152

⁷⁴ Loomba, 2005, s.156

⁷⁵ Loomba, 2005, s.156

⁷⁶ Said, 2003[1979], s.29

⁷⁷ Loomba, 2005, s.140

⁷⁸ Loomba, 2005, s.157

⁷⁹ Loomba, 2005, s.157

⁸⁰ Loomba, 2005, s.158

⁸¹ Loomba, 2005, s.113

girighet, promiskuitet, brutalitet, primitivism, oskuld och irrationalitet⁸² blev karaktärsdrag som kolonialisterna tillskrev specifika grupper. Föreställningarna av att den andre lever vidare i samhället genom dessa stereotyper. Föreställningen om att muslimer och oskuldhet i relation till att de inte kan ha sex är någonting som oftast missförstås och är någonting som vi kan se i Sanas konversation tillsammans med Vilde. Vilde förknippar Sanas oskuldhet till att hon är sexuellt frustrerad och därmed inte kan ha sex som Vilde, belyser Saids motsatsställning av orienten och väst. Om orienten är oskuld kännetecknas européen av en sexuell självbehärskning.⁸³ Sana kan ha sex men väljer att inte göra det och är därmed inte sexuellt frustrerad men detta tänker inte Vilde på när hon gör en separering mellan henne och Sana. Vilde som kan ha sex och Sana vid sidan, detta visar tydligt på den ignorans och okunskap av den andre och den andrafring som fortfarande finns kvar i det nordiska samhället. Denna tankeställning och diskurs hävdar Said tillämpas i en mängd kulturella texter och praktiker såsom filmer, konstverk, psykiatri och skönhetsideal m.m.

I scenen där Sana pratar med Noora om äktenskap kan vi se hur hon själv gör en urskiljning på det norska och det muslimska. Sana gör en generalisering om alla muslimska män i samhället som kan vidare bidra till ett vi och dem samhälle. Hon berättar att islam inte tillåter äktenskap mellan en muslim och icke-muslim däremot talar hon med sin mamma i en annan scen om orättvisan gällande äktenskap mellan muslimska män och icke-muslimska kvinnor. Äktenskap mellan olika raser, kulturer och religioner är någonting som kolonisatörerna försökt kontrollera. Många länder hanterade och interagerade med den koloniserade lokalbefolkningen på olika sätt och har därför producerat en mängd ras diskurser och identiteter.⁸⁴ Portugiserna i Indien var en av de få som anpassade sig till de lokala sedvänjorna och ingick i blandäktenskap med befolkningen. Äktenskap bland orient och väst skedde inte ofta eftersom det gjordes klara skillnader mellan kolonisatörerna och de koloniserade. Klass var en viktig faktor även för de européer som gifte sig med icke-européer, rika kolonister tog älskarinnor och gifte sig med kvinnor från väst vilket i många länder resulterade i en komplex färg, klass och könshierarki.⁸⁵ Omvänt kan man även dra kopplingen att Sana syftade på att muslimska män bara tar norska kvinnor som älskarinnor och gifter sig med muslimska kvinnor.

Postkoloniala regimer

⁸² Loomba, 2005, s.113

⁸³ Loomba, 2005, s.113

⁸⁴ Loomba, 2005, s.116

⁸⁵ Loomba, 2005, s.116

Under kategorin “islam, muslimer och fördomar” faller temat Eid och representation in. I scenen där Vilde frågar Mohdi vad muslimer ger varandra på en Eid-fest kan vi se ett tydligt exempel på hur etnicitet är en indikator till skillnad mellan det norska vi:et och den andre. Mohdi är en mörkhyad kille som är katolik men Vilde antog automatiskt att han var muslim eftersom han har invandrarbakgrund och inte ser ut som henne. Under kolonialperioden var hudfärgen den viktigaste indikatorn på kultur- och rasstillhörighet.⁸⁶ De rasskillnader som konstruerades baserades delvis på de kännetecken som väst gett den andre dvs. deras förutfattade meningar om befolkningen.⁸⁷ Dessa föreställningar om ras och etnicitet har påverkar dessutom “dynamiken i varje faktiskt möte”⁸⁸ detta kan man koppla till Vilde och Mohdis situation eftersom Vilde tydligt visat att hon hade förutfattade meningar om Mohdi baserat på hans ras. Hon trodde alltså att han var muslim bara för att han var svart.

I Europa konstruerades den kristna identiteten i opposition till islam som blev kristendomens främsta motsats och hot. Religiösa skillnader blev därför ett sätt att mäta rasmässiga, kulturella och etniska skillnader mellan väst och den andre.⁸⁹ Loomba belyser boken *Köpmannen i Venedig* och hur morer som ursprungligen kännetecknade den arabiska muslimen i senare tid associerats med svarta människor även fast alla muslimer inte är mörkhyade.⁹⁰ “De religiösa och kulturella fördomarna mot såväl svarta människor som islam – två företeelser som i lika mån ansågs vara djävulens verk – förstärkte kopplingarna mellan kategorierna.”⁹¹ Denna kulturella och religiösa koppling kan man även dra i analys av scenen där Sana hör Pepsi Max-tjejernas konversation. Pepsi Max-tjejerna anser att Sana inte bör vara med i bussen på grund av kulturella och religiösa anledningar som enligt postkolonialismen grundar sig i gamla fördomar. De anser att det är haram enligt religionen som de inte tillhör men har bestämt åt Sana att hon inte bör vara med eftersom hon bär slöja och är representant för hennes religion. Muslimer anses enligt Loomba vara kulturens våldsbenägna eller som människor som är omöjliga

⁸⁶ Loomba, 2005, s.115

⁸⁷ Loomba, 2005, s.115

⁸⁸ Loomba, 2005, s.115

⁸⁹ Loomba, 2005, s.113

⁹⁰ Loomba, 2005, s.113

⁹¹ Loomba, 2005, s.113

att integrera till det västerländska samhället och dessa fördomar dominerar stora delar av medias bild av islam.⁹² Den andre anses därför som omöjlig att integrera in i det sekulära nordiska samhället, och dessa företeelser bidrar till ett vi och dem samhälle.

8. Diskussion och sammanfattning

I diskussionskapitlet kommer mitt resultat att diskuteras med utgångspunkt i mina kategorier. Detta med hjälp av Mellegaard Liens intervjustudie och de problem som uppstår kring de ungas etnicitet, kultur, religion, identitetsskapande m.m. samt de svårigheter som dem norska ungdomarna ställs inför i tv-serien likt i intervjustudien.

Återigen vill jag konstatera att detta är nödvändigt eftersom lärare behöver fördjupa sig i den populärkultur som deras elever tar del av och formar sina uppfattningar om religion kring. Detta för att kunna se hur deras elever formar identiteter, uppfattningar om religion, samt för att förebygga intolerans och diskriminering kring de fördomar som kan uppstå. Lärare och elever skall alltså inte fastna i ett monokulturellt tänkande och perspektiv och kan använda sig av *SKAM* som ett exempel på hur barn och unga påverkas av populärkultur.

8.1 Diskussion

Under diskussionskapitlet kommer temat trosuppfattning, demokrati, identitet och könsroller, homosexualitet, sex, äktenskap, Eid och representation diskuteras och behandlar frågan om hur muslimer framställs i tv-serien *SKAM*. I min undersökning framkom föreställningarna om islam och muslimer i relation till alla teman som presenteras i resultatavsnittet. I min undersökning kunde jag se att *SKAM* förmedlar många olika uppfattningar om muslimer och tro.

Identitet

Detta kan man se i scenen där Sana och hennes mamma talar om det negativa i islam och det norska samhället. Sana lyfter fram det hennes mamma försöker säga om hennes vänner och de saker som en muslimsk människa inte bör göra dvs. inte dricka och ha sex. Däremot lyfter

⁹² Loomba, 2005, s.249

Mellegaard Lien upp i, *Islamer i Norge*, att några av de muslimska informanter som hon intervjuat dricker öl.⁹³ Detta kan vi även se i tv-serien där Sanas bror, Elias, dricker tillsammans med hans muslimska vänner och går därför emot föreställningen om att en muslim inte dricker. Föreställningarna om Islam i relation till det nordiska samhället motsäger ibland det som faktiskt sker i samhället i samband med den identitet och kultur som den unga lever i, som t.ex. Sana. Likt Sana kan det finnas många muslimer som brottas med vad som är rätt eller fel, synen på homosexualitet och relationer med icke-troende och med hjälp av Mellegaard Liens informanter kan vi se tydliga exempel på detta som går att koppla till det Sana går igenom i *SKAM*. Informanterna likt Sana berättade hur det var att sätta ihop och leva med två olika kulturer samt hur samhället satte krav och orsakade problem för de unga muslimerna. Sana talar om för sina vänner i scenen om identitet hur hon inte känner sig marockansk, norsk eller muslimsk nog och detta kan bero på hur samhället ser på henne och hur hon förhåller sig till det sekulära nordiska samhället. Många av informanterna upplevde även det svårt att urskilja på den muslimska och norska identiteten eftersom de båda blivit djupt integrerade. Det finns alltså många barn och unga som formar sina identiteter utifrån sin kultur, sina vänner, populärkultur och som Sana inte väljer att dricka alkohol, ha sex men som ändå umgås med icke-muslimer utan att ändra sin trosuppfattning eller identitet. Zainab är en sådan informant och i *Islamer i Norge* beskriver hon hur hennes identitet är byggd på den muslimska traditionen och norska ungdomskulturen dvs. att hon t.ex. inte dricker men tar del av att gå på fester med sina vänner osv. Med detta menar Mellegaard Lien att likt Sana finns det många unga muslimer som tenderar att få motstånd eller bli utmanade på olika sätt av det muslimska och norska samhället på grund av deras livsstilar.⁹⁴

Sanas identitetskonflikt och identitetsskapande är någonting man kan se tydligt under säsong fyra av *SKAM*. Hennes känsla av att hon inte tillhör i sin vängrupp och bland Pepsi Max-tjejerna på grund av sin etnicitet, kultur, religion, snygghet, popularitet osv. är ett tydligt exempel på hur den muslimska identiteten ofta utmanas i samhället. Som jag nämnt i min tidigare forskning gjorde Mellegaard Liens en djupintervjustudie om muslimsk identitet som är bortsett från deras föräldrars kultur. Hon hävdar att barn och unga med muslimska föräldrar bygger identiteter

⁹³ Mellegaard Lien, M. "Identitetskonstruksjon blant unge muslimer i Norge" I: *Islamer i Norge*. Markussen, Hege Irene & Natvig, Richard Johan (red.), (Swedish Science Press, Uppsala, 2005), s.93

⁹⁴ Mellegaard Lien, 2005, s.89–93

utifrån deras uppväxt och socialisering med deras föräldrar och andra muslimer i deras omgivning. Detta stämmer delvis då informanterna haft en viss identitet vid ung ålder men gör egna val om hur de vill förhålla sig till religion och den muslimska livsstilen.⁹⁵ Ungdomarna formar alltså sina egna identiteter och väljer på egen hand att integrera den muslimska och norska kulturen, detta kan vi se i Sanas kamp att integrera dessa två kulturer. Det finns många föreställningar om muslimen som våldsam och odemokratisk men detta stämmer inte överens med det som uppvisas i SKAM. Yousef drar paralleller mellan religion och demokrati genom att filosofera om dess betydelse i samhället och vikten av dess samexistens. Denna bild av muslimer som odemokratiska och positivt inställda till våld och terrordåd har enligt Gardell skapats av media efter 9/11. Esposito påpekar även att det ökade intensiteten i samhället och påverkade allt fler medier som populärkulturen. Informanterna i Mellegaard Liens intervjuer berättade hur de blev diskriminerade på grund av sin religion och förväntades av icke-muslimer att försvara terrorism eftersom de var muslimer.⁹⁶

I scenen där Sana och Elias pratar om bussen drar Sana kopplingen att Elias varit med i en russebuss och till detta argumenterar Elias att han är kille och att folket i deras omgivning kommer att ha åsikter om situationen. Detta syftar på en obalans mellan könen eftersom Sana inte får göra någonting som Elias tidigare gjort, och denna scen anser jag ger en föreställning om att islam är kvinnoförtryckare. Enligt informanterna i Mellegaard Liens intervjuer anser de unga muslimer att det inte finns en obalans inom islam och det muslimska samfundet i Norge. I scenen som faller under temat representation kan vi se de fördomar och den diskriminering som sker på grund av Sanas slöja och religion. Detta synliggörs när Pepsi Max-tjejerna hävdar att Sana är en dålig representant för Islam eftersom hon gör någonting haram enligt dem när hon bör vara en god muslim speciellt när hon bär slöja. Gardell påpekar att slöjan är ett individuellt val för den muslimska kvinnan och visar hennes muslimska identitet och detta lyfter även Mellegaard Liens upp i sin studie med informanterna. Många muslimska tjejer och kvinnor har blivit diskriminerade på grund av att de burit slöja och blir ofta bemötta av människor med konstiga blickar.⁹⁷ Sana bär slöja och följer den muslimska livsstilen däremot är hennes föräldrar inte lika strikta med Elias som de är med Sana, och utifrån det kan man säga att det skapas föreställningar om att Islam inte är lika jämställd mot kvinnor som män.

⁹⁵ Mellegaard Lien, 2005, s.89

⁹⁶ Mellegaard Lien, 2005, s.90

⁹⁷ Mellegaard Lien, 2005, s.90

Stereotypisering

Jag kommer att slå ihop temat sex, homosexualitet och äktenskap i min diskussion av resultatet eftersom många av de punkter jag kommer ta upp repeterar sig i dessa olika begrepp. I Sanas konversation med Vilde ser vi hennes förhållande till sex dvs. att hon inte har sex före äktenskap vilket omformuleras av Vilde om föreställningen att muslimer inte kan ha sex eftersom de inte är tillåtna. Dessa föreställningar likt föreställningen om att muslimer är homofober som vi ser i tv-serien SKAM när Mikael som blev kysst av Even börjar lägga ut Facebook inlägg om hur homosexuella enligt Koranen går till helvetet, bidrar till en splittring i det nordiska samhället eftersom den tolkas och uppfattas som verklighet av de unga tittarna. Sana brottas under säsongens gång med de värderingar som islam har gällande homosexualitet eftersom hon är vän med Isak och Even, men trots detta är dem vänner oavsett religion och sexualitet. Äktenskap är inte någonting som diskuteras väldigt ofta i *SKAM* och lyftes upp i samband med att Sana bör gifta sig med någon troende eftersom hon är troende och inte vill förlora sin koppling till Gud och sin religion genom att gifta sig med en icke-troende. Äktenskap tas även upp när Sana berättar för Noora att muslimska killar är ihop med norska tjejer men gifter sig med muslimska kvinnor, och det tas även upp som ett skämt när Sana skojar med Noora att hon ska konvertera för att gifta sig med en muslimsk man. I Mellegaard Liens intervjuer upplevde flera informanter att människor hade föreställningen om att muslimska män och kvinnor ingick i tvångsäktenskap och att de förväntades försvara det.⁹⁸ Mattias Gardell skriver även om hur muslimer framställs i filmer genom specifika roller som t.ex. araben som terrorist och det är väldigt sällan som muslimen och kärlek behandlas i filmer.

Under rubriken Islam, muslimer och fördomar faller temat Eid in. I scenen där Vilde frågar Mohdi vad hon bör ge Sana som Eid present kan vi se ett tydligt exempel på hur en individs etnicitet, ras och utseende generellt påverkar hur individen tolkas. Mohdi är en mörkhyad katolsk kille som blivit uppfattad som muslim, och detta är bara ett exempel på hur karaktärerna i SKAM skapar föreställningar om Islam samt kulturell appropriering antingen medvetet eller omedvetet. Ett exempel på kulturell appropriering gällande Eid kan man se i avsnitt 10 av säsong 4, där Linn och Eskild är de enda som "klätt ut sig" som muslimer dvs. med slöja och traditionell muslimsk klädsel. Eskild jämförde även Eid till jul eftersom han gav Sana ett julkort och sa att det i princip är samma sak.

⁹⁸ Mellegaard Lien, 2005, s.90

8.2 Sammanfattning

Syftet med denna studie var att kunna identifiera och problematisera hur islam och muslimer framställs i tv-serien *SKAM*. Jag ville även belysa om *SKAM* bidrar till ett vi och dem samhälle i Norden samt belysa vikten av populärkultur som informationskälla för religion. Problem/frågeställningen jag använde mig av för att ta reda på detta var 1. hur framställs Islam och muslimer i säsong 4 av *SKAM*? och 2. hur kan de bilder av Islam och muslimer som kommer fram i tv-serien *SKAM* förstås och analyseras genom ett postkolonialt teoretiskt raster?

Jag använde mig av den första frågan för att presentera mitt resultat med hjälp av den metod som jag valt och den andra frågan användes i samband med analysen och det teoretiska perspektiv som uppsatsen hade. Resultatet visade att Islam och muslimer framkom i en rad olika teman och diskussioner som oftast var generaliserade av Sana eller bestod av förutfattade meningar eller fördomar som karaktärerna hade riktat mot Islam oavsett om det var sagt av icke-muslimer eller inte. Resultatet visade hur muslimsk trosuppfattning, religiositet och identitet såg ut i det sekulära norska samhället samt hur människor uppfattar islam och representation, sex- och homosexualitet, äktenskap och demokrati samt obalansen mellan könen i temat könsroller och synen på människor med invandrarbakgrund som muslimer i temat Eid.

Tv-serien berör svåra ämnen som t.ex. Sanas identitetskonflikt som muslim, marockan och norsk samtidigt som *SKAM* visar hur Sana förhåller sig till fastan, bönen, alkohol, kärlek, vänskap, svartsjuka och andra problem som en ung muslimsk tjej kan gå igenom i ett sekulärt samhälle. Hon känner sig annorlunda och tvivlar på sin religion samtidigt som hon vill tillhöra bland sina vänner och Pepsi Max-tjejerna.

Utifrån det teoretiska perspektivet som jag tillämpat framkom det att Sana avviker från västvärldens norm och hur hon alltid kommer förbli och uppfattas som "den andre" i samhället på grund av sin religion, etnicitet, kultur m.m. I analysen framkom det även, utifrån det teoretiska perspektivet, tydliga mönster på att islam och muslimer inte är lika värda i väst eftersom postkolonialismen är byggd på olikheter och de stereotyper samt föreställningar om Islam och muslimen som våldsam och positivt inställd till terroråd. Ojämligheten mellan Sana och Elias är byggd på den orientaliska diskursen om att Islam mer än andra trosuppfattningar är benägna till misogyni och har skapat en ökad rädsla för muslimer. Detta kan låta som en väldigt svartsynt, vilket tv-serien inte reflekterar och jag har därför även satt olika bilder av Islam i *SKAM*. Denna

tv-serie har väckt massor av tankar hos mig som konsument och kommer därför väcka många tankar och frågor hos eleverna. Serien öppnar upp för en diskussion om de olika teman, såsom identitet och religion bland eleverna och kan användas för att bättre förstå varandra och den identitetsskapande processen inom religionskunskapen. Som jag tidigare nämnde i inledningen är det väldigt viktigt att inte likställa karaktärernas åsikter och beteenden med tittarnas åsikter och beteenden, trots att Roland Barthes metod skulle argumentera emot detta så anser jag att Julie Andem skapat serien och bearbetat den utifrån samhällsliga tendenser och sociala erfarenheter. Dessa samhällsliga tendenser och sociala erfarenheter är en mimik av de aspekter som barn och unga går igenom i denna ålder och försöker väcka känslor hos konsumenten.

Sammanfattningsvis visar studien att min frågeställning “hur kan de bilder av Islam och muslimer som kommer fram i tv-serien *SKAM* förstås och analyseras genom ett postkolonialt teoretiskt raster?” att det kan skapa en separering mellan det nordiska vi och det muslimska dem i samhället vilket leder till en andrafiering av muslimerna. Uppsatsen visar även möjligheten för lärare att använda sig av populärkultur för att förebygga intolerans och diskriminering samt att populärkultur går att använda som verktyg i undervisningen för att tolka och problematisera det eleverna använder som informationskälla för sin religionskunskap.

Det är väldigt viktigt att läraren analyserar olika värderingar, uppfattningar och konsekvenserna på ett sådant sätt att det inte blir diskriminerande. Diskriminering innebär att en elev missgynnas på grund av “kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder”.⁹⁹ Läraren bör i sin undervisning “ta sin utgångspunkt i en samhällssyn som präglas av öppenhet i fråga om livsstilar, livshållningar och människors olikheter samt ge eleverna möjlighet att utveckla en beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald.”¹⁰⁰ Att använda populärkulturella inslag i undervisningen är en väg att gå. De bilder av religion som förmedlas i media och populärkultur stämmer inte alltid överens med verkligheten, men de kan fungera som grund för en diskussion i klassrummet. Denna problematik verkar även skaparna av *SKAM* medvetna om. Vid ett tillfälle i tv-serien pratar karaktärerna Isak och Sana just om hur media och populärkultur påverkar hur människor förhåller sig till varandra:

⁹⁹ Skolverket (2011). Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling– lagens krav och huvudmannens ansvar. s.17

¹⁰⁰ Lgy11 s.1

Isak: De allra flesta norrmän är inte rasister. De flesta norrmän vill att alla människor ska kunna leva i fred och frihet och är intresserade av andra kulturer och beredda att sträcka sig ganska långt för att förstå och acceptera andra. Men det är inte särskilt konstigt om några norrmän är rädda för muslimer. Det räcker liksom att öppna en tidning, sida upp och sida ned om IS och islamisering och könsstympling, och de förstår ju att det där som de läser inte gäller alla muslimer, men när de till slut möter en muslim öga mot öga, så minns de inte om det är tillåtet att säga etnisk eller utlandsfödd eller från en annan kultur eller om de kan skaka hand med en tjej med hijab eller om det är disrespect att fråga om Muhammed. Och då slutar det med att de till slut inte vågar fråga eller säga nånting. (Säsong 4, avsnitt 7)

Detta citat är ett bra exempel på hur *SKAM* metareflekterar kring rasism och den media som karaktärerna tar del av. Sana och Isaks konversation kan ses ett exempel på medias medvetenhet om sin egen påverkan. *SKAM* är på så sätt en bearbetning av olika samhällsliga tendenser och sociala erfarenheter som visar sig genom karaktärernas beteenden och åsikter.

Som vi kunnat se i bakgrunden och den tidigare forskningen är det troligare att de flesta barn och unga inhämtar kunskap och fakta om religion från populärkulturen och media än i klassrummet. Jag ville i denna uppsats betona vikten av att lärare skall kunna relatera till sina elevers verklighet och kunna använda sig av det i sin undervisning för att inte hamna i ett monokulturellt tänkande. Många elever formar sina identiteter, livstolkningar samt uppfattningar om andra människor på populärkulturen och media snarare än religiösa traditioner därför är det väldigt viktigt att använda sig av filmer och serier som *SKAM* för att tillsammans med eleverna kunna tolka och analysera dessa verk samt problematisera det som uppkommer i tv-serien i samband med religion. Läraren kan även använda sig av den denotativa och konnotativa bildsemiotiken som verktyg för att se hur barn och unga tolkar och formar åsikter om religion baserat på informationen som framställs i populärkulturen.

Litteratur- och källförteckning

Andem, Julie, Skam: råmanus Säsong 4 Sana, Mondial, [Stockholm], 2019.

Berglund, Jenny och Gunner, Gunilla (2011). Barn i religionernas värld. Stockholm: Liber. (urval 100s)

Bhabha, Homi K., *The location of culture [Elektronisk resurs]*, 1. ed. in Routledge Classics with a new preface by the author, Routledge, London, 2004

Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018

Eriksson, Yvonne & Göthlund, Anette. 2012. Möten med bilder: att tolka visuella uttryck, 2:a uppl. Lund : Studentlitteratur.

Film och religion: livstolkning på vita duken, red. Axelson, Tomas & Sigurdson, Ola, 17-49, Cordia, Örebro, 2005.

Fiske, John (2011). Introduction to communication studies. 3. ed. Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. Johanneshov: MTM, 2018.

Gardell, Mattias, Islamofobi, Leopard, Stockholm, 2010

Lindgren, Simon. Populärkultur: teorier, metoder och analyser, 2:a [rev.] uppl., Liber AB, Stockholm, 2009

Loomba, Ania. 2005. Kolonialism/postkolonialism. En introduktion till ett forskningsfält. Hägersten, TankeKraft Förlag. 2:a uppl

Lövheim, Mia & Bromander, Jonas (2012) Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv. Borås: Artos & Norma bokförlag

Mellegaard Lien, M. Identitetskonstruksjon blant unge muslimer i Norge. I: Markussen, Hege Irene & Natvig, Richard Johan (red.), *Islamer i Norge*, Swedish Science Press, Uppsala, 2005, s. 83–95

Revell, Lynn. "Religious education, conflict and diversity: an exploration of young children's perceptions of Islam" *British Journal of Educational Studies*, Vol. 36 No. 2, 207-215, Taylor & Francis på uppdrag av Society for Educational Studies, 2010.

https://www.researchgate.net/publication/232972500_Religious_education_conflict_and_diversity_An_exploration_of_young_children's_perceptions_of_Islam [Hämtad 2021-11-04]

Said, Edward W., 1935-2003. - Orientalism / Edward W. Said ; översättning: Hans O. Sjöström.. - 2016 - Nyutg. förord: Edda Manga.

Said, Edward W., 1997. Orientalism. Stockholm: Ordfront förlag.

Said, Edward W., Orientalism, Penguin, London, 2003[1979]

Von der Lippe, Marie. "Young people's talk about religion and diversity: a qualitative study of Norwegian students aged 13–15" *British Journal of Educational Studies*, Vol. 33 No. 2, 127-142, Taylor & Francis på uppdrag av British Journal of Religious Education, 2011. https://www.researchgate.net/publication/241710791_Young_people%27s_talk_about_religion_and_diversity_A_qualitative_study_of_Norwegian_students_aged_13-15 [Hämtad 2021-11-04]

Young, Robert J.C. 2003. *Postcolonialism. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press

Webb

Esposito, John L. (2013) *Muslimen i populärkulturen* [Video]. UR play. <https://urplay.se/program/175823-ur-samtiden-muslimsk-identitet-och-media-muslimen-i-popularkulturen> [Hämtad: 21/12-2021]

Göteborgs-Posten. 2017. "Skam"-febern avtar – tittarsiffrorna sjunker. Göteborgs-Posten. 11 maj. <https://www.gp.se/kultur/skam-febern-avtar-tittarsiffrorna-sjunker-1.4277653> [Hämtad: 5/11-2021]

IMDB u.å. Skam. <https://www.imdb.com/title/tt5288312/> [Hämtad: 5/11–2021]

IMDB u.å. Skam Awards. <https://www.imdb.com/title/tt5288312/awards/> [Hämtad: 5/11–2021]

Anna, Leszkiewicz. 2017. Skam, interrupted: why is the phenomenally popular teen drama ending before its peak?. *The New Statesman*. 23 juni. <https://www.newstatesman.com/culture/tv-radio/2017/06/skam-interrupted-why-phenomenally-popular-teen-drama-ending-its-peak> [Hämtad: 5/11-2021]

Maria, Lannvik Duregård. 2007. Populärkulturen är gemensam för alla barn – men förbises ofta av lärarna. *Lärarnastidning*. 9 Maj. <https://www.lararen.se/nyheter/annat/popularkulturen-ar-gemensam-for-alla-barn--men-forbises-ofta-av-lararna> [Hämtad: 24/12–2021]

NRK. Se hele intervjuet med «SKAM»-skaperne, 2016-05-15 https://www.nrk.no/video/PS*265036 [Hämtad: 2021-11-16]

SKAM (2017). SEASON 4 - EP 1. [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5id9hr> [Hämtad: 2/11-2021]

SKAM (2017) SEASON 4 - EP 2. [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5jf5do> [Hämtad: 2/11–2021]

SKAM (2017) SEASON 4 - EP 3. [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5kb7hj> [Hämtad: 2/11–2021]

SKAM English (2017) SKAM S04E04 (English). [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5lpplr> [Hämtad: 2/11–2021]

SKAM (2017) SEASON 4 - EP 5. [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5mpqua> [Hämtad: 3/11–2021]

SKAM (2017) SEASON 4 - EP 6. [Video].
<https://www.dailymotion.com/video/x5oz6m6> [Hämtad: 3/11–2021]

SKAM English (2017) SKAM S04E07 (English). [Video].
<https://www.dailymotion.com/video/x5ps33j> [Hämtad: 3/11–2021]

SKAM English (2017). SKAM S04E08 (English). [Video].
<https://www.dailymotion.com/video/x5qyrvb> [Hämtad: 4/11–2021]

SKAM English (2018). SKAM S04E09 (English). [Video]. <https://www.dailymotion.com/video/x5siker> [Hämtad: 4/11–2021]

SKAM English (2018). SKAM S04E10 (English). [Video].
<https://www.dailymotion.com/video/x5sikpd> [Hämtad: 4/11–2021]

Skolverket (2011). Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling– lagens krav och huvudmannens ansvar. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65931c/1553963709542/pdf2578.pdf> [Hämtad: 21/12–2021]

Skolverket. (2011). Ämne – Religionskunskap [Ämnesplan]. [Hämtad 21/12–2021]
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=-996270488%2Fsy-labuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DREL%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor1>